

Pontosság, hitelesség, őszinteség

Születésnap i portré Ligeti Andrásról

Az életében, gyerekkorától kezdve, központi szerepe van a zenének. Ligeti András édesapja is muzsikos volt, így természetes volt számára, hogy ő is zenével foglalkozzon. Öt évesen kapta meg első, nyolcados hegedűjét, de a zenekari hangzás semmihez sem hasonlítható varázsa is hamar rabul ejtette. Gyűjtötte a partitúrákat, izgatta, hogyan lehet megszólaltatni egy látszólag halott kottatömeget. Már tizenhét évesen bekerült a Zeneakadémiára, s a hegedű főtan szak mellett – négy év elteltével – karmesteri tanulmányokba kezdett Kórodi András vezetésével. Pályája a Magyar Állami Operaház koncertmestereként indult, s a dalszínházban négy esztendőn keresztül dirigált is. A Rádiózenekarnak 1985-ben lett az igazgató-karmestere, 1997 óta pedig a Matáv Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója. Fél évszázada a zenéről szól szinte minden perce, de úgy véli, ennél színesebb életet nem is kívánhatna magának.

Ligeti András pályája kezdetén számos hegedűversenyen szerepelt sikerrel, I. díjat szerzett például az Indiana University Szonáta Versenyen. A szólistakarrier helyett azonban inkább a karmesterséget választotta. „Mélységesen tiszteltem a hegedűvirtuózokat, de a szívem mélyén nem irigylem őket, hiszen számukra napi rabszolgaságot jelentenek a skálázások, az ujjgyakorlatok. Nekem a zenekari repertoár jelenti a teljeséget, s nem az a húsz-negyven darab, amelyet az ember hegedűvirtuózként játszhat. A partitúrákkal akár a repülőúton is foglalkozhatom, a koncertprogramok változatosága pedig kiapadhatatlan.”

A hegedűművész-karmester repertoárja a késő barokktól a kortárs zenéig terjed, s minden darabot kotta nélkül vezényel. „Nem azért, mert ez mutatósabb, hanem azért, mert Igor Markevitchnél megtanultam, az ember csak így tudja a lehető legjobb teljesítményt nyújtani a pódiumon.”

Ligeti András több éven keresztül utazó dirigensként élt, s egy évadot Dortmundban és Angliában is eltöltött. Olyan jelentős zenekarokat vezényelhetett, mint az Izraeli Filharmonikusok, a BBC Filharmonikusok, a Bécsi Webern Zenekar, a Nouvelle Orchestra de Paris vagy a Berlini Rádió Zenekar. Egy idő után azonban hiányérzete támadt. Számára ugyanis a kihívást, a szakmai kontrollt az jelenti, ha folyamatosan egy együttesel dolgozhat, s az így elért közös sikert semmi másért nem cserélné el. Ezért megszállott maximalizmussal képes dolgozni, bárhol és bármikor. Ligeti András élvezi a mindennapi megmértetést, s azt a munkát, amely során a karmester és zenekar elképzelései összecsiszolódnak. A próbákon egyetlen dologgal, az érdektelenséggel, az intenzitás hiányával lehet feldühíteni, s azzal, ha valaki közönyösen

kezeli a zenélést. A karmester szerint ugyanis: „A muzsikával való kapcsolat nem pusztán a hangok eljátszását jelenti.”

A hegedűt ma is, immár negyvenöt esztendeje hordja magával. Fontosnak tartja, hogy gyakoroljon, hogy időnként beüljön együttesébe játszani. „Nagy élményt jelentenek ezek az estek, rengeteg erőt ad a kölcsönös egymásrautaltság és a közös játék öröme. Így válik igazán kamarazenéléssé egy-egy koncert. Szerintem egyébként is fontos, hogy az ember muzsikusként ne csak beszéljen a különböző zenei megoldásokról, hanem hangszeres előadóként maga is meg tudja mutatni, milyenek is az elképzelései. Így lesz igazán hiteles annak, amit kér.” S Ligeti András karmesteri ars poeticájában a precizitás, pontosság mellett a hitelesség és az őszinteség játssza a legfontosabb szerepet.

Ezekre a közös muzsikálásokra, a teljes feloldódásra, s az együvé tartozás élményére pedig jócskán szükség volt az utóbbi

években, hiszen nehéz időszakot élt át a Matáv Szimfonikus Zenekar és vezetőjük is.

Ligeti András 1997. február 1-jén – a zenekari tagok több mint 90 százalékának szavazatával – választották a Matáv Szimfonikus Zenekar zeneigazgatójává. Amikor a dirigens ezt a feladatot elvállalta, a fenntartó kötelező feladatként rótta rá, hogy kiváló együttesé tegye a Matáv társulatát. Az első évek során bővítették repertoárt, szélesítették a dinamikai skálát, és a muzsikussal szemben támasztott hangszertechnikai elvárások is sokkal magasabbak lettek. Nem voltak könnyű hónapok, hiszen azoktól, akik nem feleltek meg a követelményeknek, meg kellett válniuk, sőt a 86 tagú zenekart 72-es létszámúra kellett csökkenteniük.

„Azt, ami itt lejátszódott” – emlékszik a történetekre a karmester – napi szinten volt rettenetes megélni. Úgy dolgoztunk együtt kollégákkal, hogy tudtuk, egy hónap múlva már nem lesznek tagok. Bármerre vezényeltem a világban, első dolgom volt, hogy megszámlálom a zenészeket, zenekari listát kérek. S amikor Japánban, s Írországbán is nívós együtteseket találtam, amelyek hasonló létszámmal, magas színvonalon muzsikáltak, akkor nyugodtam meg valamelyest, legalábbis szakmai szempontból. Először az együttes tagjai is aggódtak, hogyan fognak tudni ennyivel kevesebben is jól játszani, de hamar kiderült, a mostani létszám is életképes, működő. A tragédia, amelyen mindnyájan átmentünk, még inkább összekovácsolta a zenekart. Akik a zenekarban maradtak, átértékelték, hogy bizonyítaniuk kell. Mindenkiben nőtt az önmaga iránti elvárás, s mindenki arra törekszik, hogy intenzívebben vegyen részt a közös munkában. Ebben az együttesben nem ül olyan zenész, aki ne vállalná önmagát, mindenki még igényesebbé vált a tel-

jesítményére, s ezt nagyon jónak tartom. Lelkesen gyakorolnak, s előfordult már az is, hogy én már abba akartam hagyni az egyik zenei részlet próbáját, s a muzsikuskok voltak, akik azt mondták, gyakoroljunk még, mert igenis meg tudjuk csinálni. Megérették ennek a koncentrált, nagyon intenzív munkának az örömét, s ezzel új irányt vett az együttes működése. Természetesen az még mindig nyomasztóan hat mindenkire, hogy ilyen kiváló muzsikálásért – van nemzetközi összehasonlítási alapom, s valóban kiválóan játszanak –, messze lemaradva néhány más magyar együttestől, csupán ennyi pénzt kapnak, de tudomásul vették, hogy ennyi van. S valóban azt érzem, arra törekszenek, hogy valamennyien jól érezzük magunkat a gyakorlatok, a próbák során, s csodálatos estét, emlékezetes koncerteket teremtsünk a közönség és magunk számára is. Egyébként pedig úgy látom, hozzánk is kezd elérkezni az a hullám, amelyet Nyugat-Európában már korábban megfigyeltem. Angliában például egy nagyon jó együttes muzsikusa pontosan ugyanannyit keres, mint egy középiskolai tanár. A színészek, balett-táncosok helyzete pedig napról napra rosszabb. Ráadásul mindenütt csökken a kultúra támogatottsága. Ez a harmadik, s egyben utolsó szezonom a WASO, azaz a Nyugat-Ausztráliai Szimfonikus Zenekar első vendégkarmestereként, s a világ túlsó felén is azt tapasztalom, hogy az együttes kénytelen kevesebb klasszikus koncertet játszani, s növelni a musicalek és a zenei színházi darabok számát. Ez pedig tőlem

teljesen távol áll, ezért is döntöttem úgy, hogy újabb évekre nem vállalom feladatot Ausztráliában.”

A Matáv Zenekar anyagi helyzete miatt kissé változott az együttes repertoárja is. Korábban évente rendeltek egy-egy kortárs magyar alkotást (Petrovics Emil, Lendvay Kamilló, Dubrovay László is komponált darabot a Matáv muzikusainak), melyeket nagy sikerrel tűztek műsorra, ma azonban már ez sem fér bele a költségvetésbe. Ligeti András mindezt nagyon sajnálja, hiszen repertoárján számos modern darab szerepel, s pályája kiemelkedő állomásai közé tartoznak az általa dirigált ősbemutatók. A Rádiózenekar élén is rengeteg új művet ő vezényelhetett először. A kortárs zene elhivatott képviselője éppen ezért nagyon sajnálja, hogy az új művek születéséhez itthon nincs megfelelő támogatás. „A magyarországi zenekultúrát kézben tartó szervezetek nem sok figyelmet fordítanak az új darabok bemutatására. Pedig bármerre jártam a világban, mindenütt vezényelhettem kortárs alkotásokat. Belfastban például nincs olyan meghívásom, hogy legalább egy ottani, mai zeneszerző darab ne szerepeljen a műsorban. Nálunk sajnos más elvek alapján épülnek a bérleti rendszerek, zenekari repertoárok. Remélem azért a jövőben ismét lesz majd arra lehetőségem, hogy mai, magyar darabokat rendelhessek, tűzhessek műsorra.”

A karmester egyébként is tele van ötletekkel, tervekkel. Nyáron ünnepli ötvenedik születésnapját, de számára ez a dátum sem

más, mint egy statisztikai adat. Az életkorának, „fél évszázados fennállása” egyik hozadékának azt tartja, hogy így több évtizedes összehasonlítási alappal rendelkezik. Az eltelt esztendő alatt rájött arra is, nem kell feltétel nélkül követni a szerzői instrukciókat. Az előadás mindig a karmester és az együttes kölcsönös inspirációjából, egymásra hatásából születik, s többféle előadási mód is lehet ugyanolyan értékes. Ezért ha Ligeti András egy számára ismeretlen zenekarral dolgozik, először megfigyeli az együttes zenei karakterét, s ennek figyelembe vételével alakítja az előadásmódot.

„Az Operaházban négy esztendeig voltam koncertmester. A saját bőrömmön éltem meg, milyen is az, amikor egy dirigens bejön az első próbára, s azonnal önmagát akarja megvalósítani, nem törődve azzal, hogy vele szemben ott ülnek a zenészek. Én nem akarom a muzsikuskoknak megmondani, hogyan fogják a hangszert, mert ezt sokkal jobban tudják nálam.”

S hogy vélekedik arról, milyen is a jó karmester, s hangverseny? „Egy mesterművet bemutatni olyan, mintha az ember a hallgatóság előtt csupaszra vetkőztetné a lelkét. Hogy mennyire sikerül jól egy koncert, azon is múlik, hogy az előadók mennyire képesek önmagukat adni. Felvállalják-e, hogy amit a közönség elé tárnak, az nem feltétlenül tökéletes. Oda merik-e adni magukat fenntartások nélkül a publikumnak.” Ezt igyekszik megtanítani a zeneakadémiai zenekarnak, ahol éppen egy évtizede dolgozik a fiatalokkal, s nagyon

Világstárok világbérlete a MATÁV Szimfonikusoknál Újszerű sorozatok és új helyszínek egy régi-új együttesrel

A korábbi évekhez képest jelentősen megváltoztatta a MATÁV Szimfonikus Zenekar bérleti sorozatait az együttes zeneigazgatója, Ligeti András, akinek a közelmúltban lejárt vezetői megbízatását a társulat teljes támogatásával 2005/2006 végéig meghosszabbította a Matáv.

Az együttes egyik legizgalmasabb sorozata a Világbérlet lesz, melyben világhírű művészekkel muzsikálnak a Zeneakadémián és a Budapest Kongresszusi Központban. A sorozat nyitóestjén, október 28-án a népszerű argentin tenorsztár, José Cura nemcsak operarészleteket ad elő, hanem karmesterként is pódiumra lép, s vezényletével hangzik fel Dvořák IX. szimfóniája. A tervek szerint erről a különleges koncertről lemezfelvétel is születik. A Világbérlet következő, december 4-ei előadását Kobayashi Ken-Ichiro dirigálja, aki először áll majd a MATÁV Szimfonikusok élén, s estjének szólistája Jandó Jenő lesz. A sorozat Vukán György és Ligeti András koncertjével folytatódik 2004. február 6-án, majd a bérlet zárókoncertjén, április 23-án Pauk György és Perényi Miklós játékában gyönyörködhet a közönség. Ligeti András álombérletnek, egyszerűnek és megismételhetetlennek tartja ezt a sorozatot, s nagyon örül annak, hogy a Matáv kiemelt támogatásával ezek a koncertek megvalósulhatnak.

A MATÁV Zenekar zeneakadémiai bérletsorozatainak száma nem változik ősztől, megújul azonban az elnevezésük. A jövő szezonban már nem A, B, C bérlet, hanem Concerto, Rapszódia és Szimfónia bérletek közül válogathatnak ízlésük szerint az érdeklődők. A 2003/2004-es évad műsorpolitikájára, akár csak az eddigiekre, jellemző, hogy a gyakran játszott, népszerű

darabok mellett ritkán hallható, komoly felkészültséget és nagy apparátust igénylő művek is megszólalnak. A Kamara és a Múzeum bérlet előadásain a zenekar tagjai mutatkozhatnak be szólista szerepben, s ezeken a koncerteken Bach Brandenburgi versenyei mellett Mozart szerenádjai is felhangzanak.

Megújul a régóta sikeresen működő ifjúsági sorozat is, s a következő évadban a Pinokkió bérlet előadásait négy különböző helyszínen, a Fővárosi Nagycirkuszban, a Planetáriumban, az Országház kupolatermében és a Magyar Vasúttörténeti Parkban hallgathatják meg szombat délutánonként az érdeklődők. Így az előadások nemcsak a gyerekek, hanem az egész család számára nyújtanak kellemes hétvégi programokat.

Dr. Bolvári-Takács Gábor ügyvezető igazgató a jövő szezont bemutató sajtótájékoztatón elmondta, a zenekar folytatja, erősíti együttműködésen alapuló kapcsolatait. Az együttes öt évre szóló szerződést kötött a Ferencvárosi Önkormányzattal, s ennek köszönhetően a zenekar ebben az esztendőben már az önkormányzati együttesek számára adható támogatásból is részesült. A zenekar számos újdonsággal várja a következő évadban az érdeklődőket, különféle kedvezményeket kínálunk például törzsközönségüknek, s fenntartójuk, a MATÁV dolgozóinak is. Emellett igyekeznek új bérletvásárló publikumot is megszólítani.

A MATÁV Szimfonikusok nyáron is számos érdekes koncerten lépnek a közönség elé, hiszen muzsikálnak többek között a Vajdahunyadvári Nyári Zenei Fesztiválon, a Tokaji Nyári Fesztiválon, majd augusztusban a Zemp-léni Művészeti Napok nyitóhangversenyén.

élvezi ezt a munkát. Korábban hegedűszakon, majd a karmesterképzőn is tanított, de saját fogalmazása szerint „siralmasan szerepelt.” „Nemcsak türelmetlen vagyok, hanem megvan az a szörnyű tulajdonságom is, hogyha valamit tudok, akkor azt teljesen természetesen veszem, és nem értem, hogy a tanítvány számára miért jelent problémát. A zeneakadémia zenekart azonban örömmel vezetem, élve-

zem, hogy az elképesztő hangszer tudással rendelkező, fiatal művészek tőlem szerzik első zenekari tapasztalataikat, tőlem tanulják meg, hogy hogyan kell együtt muzsikálni. Megismertetem őket egy új csodával, s a gyakorlati órák időnként fantasztikus koncerteket eredményeznek.”

Különleges hangversenyek pedig nemcsak a zeneakadémistákkal, hanem a külföl-

di zenekarokkal és saját együttesével is jócskán akadnak az idei szezonban. Ligeti András kíváncsian várja hát az ünnepi év, s a jövő szezon kínálatát. Persze, így is van némi hiányérzete, szívesen foglalkozna többet a vokális műfajjal, az operával, de reméli, a következő esztendőök ilyen kihívásokat is tartogatnak még...

R.Zs.

Sínen vannak?

Új utak, lehetőségek a MÁV Zenekar előtt

A különböző támogatásoknak köszönhetően végre nagyjából rendeződött a „legrosszabbul fizetett” együttes, a MÁV Szimfonikus Zenekar anyagi helyzete. Az együttes igazgatója, Fenyő Gábor azonban már a folytatáson, a következő „pénzszerző akciókon” gondolkozik, mert ugyan a megszűnéssel is fenyegető „vészhelyzetnek” vége, de még mindig nincs elegendő pénz számos fontos dologra, például hangszerekre, minőségi vonókra és szállítótokokra. Megoldatlan az együttes elhelyezése is, hiszen a mostani otthonukat már régen kinőtték. Elképzelésekből, ötletekből szerencsére nincs hiány, a MÁV Szimfonikusok ősztől például „cserekoncerteket” terveznek a Debreceni Filharmonikusokkal, akad új hangversenyhelyszínük, s a „konzorciális sponsorship” ötletét sem vetették el végleg. S persze a jövő szezonban is, mint eddig mindig, rengeteg kiváló koncerttel várják a közönséget.

Az együttes helyzetének javításáért rengeteget tett a MÁV zenekar vezetősége és szakszervezete. Amikor tavaly ősszel kiderült, hogy a MÁV Szimfonikus Zenekar tagjai nem kapják meg azt az 50 százalékos béremelést, amelyre pedig – a kulturális tárca és az ágazati szakszervezetek megállapodása értelmében – jogosultak lennének, óriási csalódottság lett úrrá a muzsikusokon, s mindenki igyekezett valamilyen megoldást találni. Az együttes ugyanis évek óta keserves küzdelmet folytat azért, hogy talpon maradjon, s a rendelkezésére álló, egyre szűkebb költségvetéssel is megőrizze megszokott művészi színvonalát. A zenekar fenntartója, a MÁV Rt. is hosszú ideje veszteséges, így eddig nem tudta növelni az együttes támogatását, máshonnan pedig nem kaptak segítséget. A zenekar hosszú évek óta keresett támogatókat, rendszeresen írtak segélykérő leveleket több minisztériumnak, nagyobb vállalatnak, de azon kívül, hogy mindenki rokonszenvéről biztosította a MÁV zenekart, semmi sem történt, s a fenntartás terheit továbbra is egyedül a MÁV Rt.-re hajtják.

Az őszi „vészhelyzetben” azonban a zenekar vezetősége ismét igyekezett minden lehetőséget megragadni, s bekapaszkodtak minden szalmaszálba.

Több levelet küldtek a kulturális tárca vezetőjének, Görgy Gábornak, s a miniszterrel a MÁV Szimfonikusok vezető karmestere, művészeti vezetője, Gál Tamás személyesen is tárgyalt. Az együttes szorult helyzetének ismeretében Görgy Gábor 150 milliós támogatásra adott ígéretet. Ebből 96 milliót az önkormányzati támogatási keretben kapott meg az együttes, (hiszen már második esztendeje köti őket közszolgálati szerződés a IV. kerülethez), a fennmaradó 54 milliót pedig a miniszter konszolidációs keretéből, a Nemzeti Kulturális Alap közvetítésével, utalják át az együttesnek.

Ez a 96 milliós támogatás óriási segítséget jelent a zenekarnak, hiszen az együttes korábban nem tartozott azok közé a zenekarok közé, akik ebből az önkormányzati pénzből részesülnek. Az újpesti önkormányzattal 2000 végén sikerült megállapodniuk, és hosszú távú szerződést kötöniük. Így tavaly már ők is részesülhettek ebből a központi alapból, 4 millió forintos támogatást kaptak, idén pedig ennek a huszonnégyszeresét veszik fel. Fenyő Gábor szerint most valódi áttörés történt, s végre a központi költségvetés is részt vesz egy olyan együttes fenntartásában, amely hatvan esztendeje tevékenykedik az egyetemese zenekultúráért.

A IV. kerülettel kötött közszolgálati szerződés pedig valóban kétoldalú kapcsolatot jelent, hiszen ennek keretében a MÁV Szimfonikus Zenekar egy nagy szimfonikus estet, több ifjúsági koncertet is ad az újpestieknek, az itt lakók meghallgathatják az együttes tagjaiból alakult kamarazenekar hangversenyeit is.

A 150 millió másik részét, az NKA-tól kapott 54 milliót működési költségekre kell költenie a zenekarnak, de így legalább jut pénz hangszer és hangszeresek vásárlására, és – hosszú évek után – olyan világhírű vendégművészek meghívására, akiket eddig nem tudtak megfizetni. Végre néhány vonós instrumentummal is bővíthet az együttes hangszerparkja, s azok a zenészek, akik évek óta a saját hangszerükön muzsikálnak, szintén kapnak ezért némi anyagi ellenszolgáltatást. S talán ebből az összegből fellépő ruhára is jut, hiszen az együttes tagjai évek óta nem kaptak ruhapénzt.

Az együttes költségvetését emellett még 30 millió forint gazdagította, amelyet a Környezetvédelmi Minisztériumtól kaptak. Amikor ugyanis ősszel kétségbeesett keresgélés kezdődött támogatók után, a zenekar szakszervezeti vezetői – az együttes igazgatójával egyeztetett, de – önálló akcióba kezdtek. Írtak egy segélykérő levelet, amelyet elküldtek rengeteg minisztériumnak, közintézménynek, vállalatnak. A Környezetvédelmi Minisztérium azonnal